

נזירות:
רנסתך:
זרצו:
ויתורו
די אלו
זו דבש
כני צא
ע ידך
זיתים
לא לנו
כתוב
ה מכל
ע רבים
בכורים.
אין עם
ואשם
ע ענב

ראשית
משנה.
כרים
שובות)
זה של
דבר
ה חזיר
מסלע
צזור.
ר"א
בקר
ה היה
סרנכ
שלמה
אמר
למך
עמך
אמר
למך
אמר
למך
אמר
למך

זכר. וכן הוא אומר כסאות זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא. ואומר וגם קדש היה בארץ עשו כתועבות הגוים. וזבחו לשדים לא אלוה אילו היו עובדין לחמה וללכנה ולכוכבים ולמולות ודברים שהן צורך עולם והנייה לעולם בהם לא היתה קנאה כפולה. אלא הן עובדין לדבר שאין [מטיבים להם אלא מרעיים להם. לשדים מה דרכו של שד נכנס לאדם וכופה אותו. אלהים לא ירעום שאין] אומות העולם מכירות אותן. חרשים מקרוב באו שכל זמן שהיה אחד מן האומות רואה אותו אומר צלם יהודי הוא זה. וכן הוא אומר אלא כאשר מצאה די לממלכות האליל ופסיליהם מירושלים ומשומרון. מלמד שירושלים ושומרון מספקות דפוס לכל באי העולם. לא שערום אבותיכם (טו) שלא עמדה שערות אבותיכם בפניהם. ר"א לא שערום אבותיכם לידע אם יש בהן צורך אם לאו. דבר אחר לא שערום אבותיכם אל תהי קורא לא שערום אלא לא שעו אבותיכם אף על פי שמוכחין להם ומקטרין להם לא יראים מהם. וכן הוא אומר אלא קין ואל מנחתו לא שעה:

צור ילדך תשי. א"ל הקב"ה עשיתם אותי כאילו אני זכר ומבקש לילד. אילו היתה חיה יושבת על המשבר לא היתה מצטערת כענין שנאמר א"ל כי באו בנינו עד משבר. ואילו היתה חולה ומבכירה לא היתה מצטערת כענין שנאמר א"ל כי קול כחולה שמעתי צרה כמבכירה. אילו היו שנים במעיה לא היתה מצטערת כענין שנאמר א"ל ויתרצוצו הבנים בקרבה. אילו היה זכר שאין דרכו לילד ומבקש לילד לא היה צערו כפול ומכופל כענין שנאמר א"ל שאלו נא וראו אם יולד זכר. דבר אחר צור ילדך תשי (טז) שכתתם אותי בזכות אבותיהם. וכן הוא אומר א"ל הביטו אל צור חוצבתם הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם. דבר אחר צור ילדך תשי כל זמן שאני מבקש (להשיב) [להטיב] אתכם אתם מתישים כח של מעלה. עמדתם על הים ואמרתם זה אלי ואנוהו. בקשתי להטיב לכם חזרתם ואמרתם זה נתנה ראש ונשובה מצרימה. עמדתם לפני הר סיני ואמרתם א"ל כ"ל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. בקשתי להטיב לכם חזרתם בכך ואמרתם לעגל פאלה אלהך ישראל. היו כל זמן שאני מבקש להטיב לכם אתם מתישים כח של מעלה. ותשכח אל מחוללך. רבי מאיר אומר אל שהתחיל כך שנצטער כך. כענין שנאמר א"ל חיל כולדה. רבי יהודה אומר אל שעשך יז מחילין מחילין. דבר אחר אל שהחיל שמו עלך מה שלא החיל שמו על כל אומה ולשון. וכן הוא אומר א"ל אבני ה' אלהך. רבי נחמיה אומר אל שעשך חולין על כל באי עולם בשעה שאי אתה עושה בתורה. וכן הוא אומר א"ל קול ה' על המים וגו' עד קול ה' יחולל אילות. מדבר אחר ותשכח אל מחוללך אל שמוחל לך על כל עונותיך. בשעה שישראל עושין רצונו של מקום הן מוסיפין כח וגבורה שנאמר א"ל ועתה יגדל נא כח ה'. בשעה שהם מבעינים אותו כביכול צור ילדך תשי. בשעה שהם עושין רצונו הן מוסיפין כח וגבורה שנאמר א"ל באלהים נעשה חיל. ובשעה שהם מבעינים א"ל יולדו בלא כח לפני רודף. מ"ח רבי יהודה בר' סימון בשם ר' לוי בן פרמא כתיב צור ילדך תשי התשתם כחו של יוצר. משל לאחד שהיה יושב וצר איקונין של מלך. עד שהוא גומרה באו ואמרו לו נתחלף המלך. מיד רפו ידיו של יוצר אמר של מי אצור של ראשון או של שני. כך כל מ' יום הקב"ה עוסק בצורתו של וליד וסוף ארבעים יום חולכת ומקלקלת עם אחר מיד רפו ידיו של יוצר אמר של מי אצור של ראשון או של שני.

מ"ב"ק ובמ"ק זספרי: ח לויז סא: ב גלאסי יא: יחוקאל טו: יא שנות לב: יב סס: יג גרסיס לא: יד סס מ: בו סס: בז לויז ס: יז עמוס ו: יח ירמיה ס: יט לויז טו: כ טיעה ז: כא סס נא: כב ירמיה ז: כג סס יב: כד מהליס עט: כה יעשה ז: כו יחוקאל ט: כז ירמיה ד: כח מלקיס ט: כט וקרס יא: פ מ"א ד: פא יעשה ו: פב גלאסי ד: פג יעשה ל: פד ירמיה ד: פה גלאסי סה: פו ירמיה ל: פז יעשה נא: פח גנדנר ד: פט שנות כד: מ שנות לב: מא מהליס ממ: מב שנות יע: מג מהליס כט: מד פסיקתא: מה גנדנר יד: מו מהליס קט: מז חוקל רצה פרשה נט:

זית רענן יד) אל תהי קורא וינבל אלא וינבל צור ישועתו. נ"ל דה"פ אל תהי קורא וינבל לחוד ואח"כ צור ישועתו, אלא וינבל צור, ישועתו, כענין שאמר ירמיה להקב"ה אל תנבל כסא כבודך, פי' כשאתה מיסר לישראל אתה נעבל כסא כבודך (ו': טו) שלא עמדו שערות. שלא יראו מפניהם: לא שערום. מלשון שיעור שלא היו משערין אם יש בהן צורך: (טז) שכתתם. בחיוריק תחת השין והוא פועל יוצא שגורמם להקב"ה לשכוח בזכות אבותיכם: ואמרתם נתנה ראש וכו'. מקרא זה לא נאמר על הים אלא במרגלים רק שגם על הים אמרו כן שהרי אמרו טוב לנו עבוד את מצרים: (יז) מחילין מחילין. פי' חלולים חלולים כמו מערות:

יז בתועבת יכעיסהו:
אלהים לא ידעום
יח לא שערום אבותיכם:

יזבחו לשדים לא אלה
חדשים מקרב פאו
צור ילדך תשי

בתועבתא ארגיוז
קדמוהי: יז. דבחו, לשדן
דלית בהון צרוף, דחלן
דלא ידעונין, דחלן
מקריב אתעבידא, דלא

אתעסקו בהון אבהתכון: יח. דחלת פקיפא דכרד [י"ג די גראד] אתנשיטא,

רס"ג (יז) לא אלוה, ואינם אלוהות. אלהים לא ידעום, והם נעבדים שלא ידעום. לא שערום אבותיכם, לא עלו על לב טובי אבותיכם¹¹.

(יח) צור ילדך תשי, אז נאמר לו הבורא יולדך תשי.

11 כאילו כתוב "שערום" בשי"ן ימנית כמו שער בנפשו במשלי כג ב.

רשב"ם (יז) (ו)לא שערום, לשון לשעירים אשר הם זונים אחריהם (ויקרא יז ז).

(יח) ילדך, כמו [ויקטן] ילד את אלמודד (בראשית י כו), כמו הוליד. תשי, תשכת. מן נשה כמו אל תט אל דרכיה¹³ מן נטה. והיו"ד בתשי כמו יו"ד מלפניך אל [תמחין] (ירמיה יח כג) כמו אל תמחה.

13 אין פסוק כזה ראה משלי ד ה: ואל תט מאמרי פי, ושם ז כה: אל ישט אל דרכיה לבך.

רמב"ן (טז) בתועבת יכעיסהו, "הבעירו חמתו בתועבות ומעשים

מכוערים, כגון משכב זכור וכשפים שיש בהם תועבה", לשון רש"י, וכן איתא בספרי²². אבל אין בשירה תוכחת אלא על עבודה זרה בלבד. וטעם בזרים, נמשך אל אלוה עשהו (פסוק טו), יקניאוהו באלהים זרים, כלשון אלהים אחרים (שמות כ ג). וטעם בתועבות, השדים לשרוף את בניהם באש לאלהים אחרים, שכל זה מתועב לפניו כמו שנאמר כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם (לעיל יב לא), וכתוב אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי (ירמיה יט ה), לעשות התועבה הזאת (שם לב לה).

(יז) יזבחו לשדים לא אלוה, פירשתיו²³.

22 שיה. 23 שמות כ ב, ויקרא יז ז.

חזקוני (יז) לשדים, על שם ששודדין דעתו של אדם נקראו שדים. לא ידעום, בהקב"ה נאמר: וידע אלהים (שמות ב כה), כי ידעתי את

מכאובי (שם ג ז), אבל הם התועבות לא ידעום בצרתם ולא עזרו להם. ולמה לא ידעום, שהם חדשים ומקורב באו, תמול פסלו יוצרו. לא שערום אבותיכם, לא פקדום אבותיכם ולא חששו בהם, לשון: פוקד עון (שם כ ד), דמתגרמינן מסער.

(יח) צור ילדך, הולידך³⁴, כמו ילד את שלח, ילד את עבר 34 [רשב"ם].

ספורנו (טז) בתועבות יכעיסוהו, לגרום לשכינה שתסתלק מישראל להיות כגריי הארץ.

(יז) לשדים לא אלוה, שאינם נצחיים, כמו שאמר ז"ל¹¹ על השדים שהם "מתים כבני אדם". אלהים לא ידעום, חדשים מקורב באו, כשהיו רואים איזה מין מן הנמצאות שלא ידעו מציאותו קודם לכן, היו חושבים שיהיה לו איזה מסבב קדמון מיוחד אליו, והיו עובדים אותו.

(יח) צור ילדך תשי, וגם אתה ישורון, המעיין, בפנותך אל

11 חגיגה טז א.

(יז) לא אלה, כתרגומו: דלית בהון צרוך, אילו³⁵ היה בהם צורך רש"י לא היתה קנאה כפולה כמו עכשיו. חדשים מקרב באו, אפילו³⁵ האומות לא היו רגילים בהם, גוי שהיה רואה אותם היה אומר: זה צלם יהודי. לא שערום אבותיכם, לא יראו מהם, לא עמדה שערתם מפניהם, דרך שערות האדם לעמוד מחמת יראה, כך נדרש בספרי³⁵. ויש לפרש עוד: שערום, לשון: ושעירים יקרדו שם (ישעיה יג כא), שעירים הם שדים, לא עשו אבותיכם שעירים הללו.

(יח) תשי, תשכת. ורבותינו דרשו³⁶ כשבא להטיב לכם אתם 35 ספרי שיה. 36 שם שיט.

(טז) יקנאוהו, במחשבותם, כמו לא יבצר מהם (בראשית יא ראב"ע ו) בזרים, באלהים זרים. בתועבות, הם אלילים.

(יז) לשדים, כמו לשעירים אשר הם זונים (ויקרא יז ז)⁴³, על כן פירש ר' יצחק בן שאול נ"ע⁴³* לא שערום אבותיכם, מגזרת לשעירים⁴⁴. למ"ד לשדים, מושכת עצמה ואחרת עמה. וכן הוא לשדים וללא אלוה. ולפי דעתי שאין צורך. רק פירושו לשדים שאינם אלהים ונקראו שדים על טעם אמים⁴⁵ משוד הדעת⁴⁶. אלהים לא ידעום, ואין חשבו שהם אלהים, ולא ידעו זה בראיה⁴⁷. וזאת מלת ידעום, ולא בהעתקה, וזהו לא שערום אבותיכם⁴⁸. חדשים מקורב באו, מימים מעטים, אינם קדמונים, אפילו אבותיכם לא ידעום. שערום, פירוש לא שערו מהם, מגזרת וישתער עליו (דניאל יא מ)⁴⁹, כטעם תסמר שערות בשרי (איוב ד טו)⁵⁰. וקרוב⁵¹ הוא מגזרת סערה⁵², ואם הוא בסמ"ך⁵³. וכמוהו⁵⁴ בני יצאוני (ירמיה י כ) — יצאו ממנו, חזקתני ותוכל (שם כ ז) — חזקת ממני. והנה טעמו ולא פחדו מהם.

(יח) צור ילדך תשי, דיבר הנביא ותמה, איך שכחת אשר ילדך ועבדת חדשים. גם זה צור ילדך, כמו הביטו אל צור חוצבתם (ישעיה נא א)⁵⁵. כאילו ממנו היה⁵⁶, כי הכל בגבורת ה' כמו רוקע הארץ מאתי (שם מד כד), והתימה מתועי לב, בעבור אני היום ילידתיך (תהלים ב ז), ושכחו זה הכתוב⁵⁷.

42 הפסוק המלא: לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות. וה' כעס על מחשבתם הרעה הזו והענישם. ראה לעיל לא טז. 43 שם הוא כותב: לשעירים — הם השדים. ונקראו כן בעבור שישתער הגוף הרואה אותם. והקרוב בעבור שיראו אותם המשוגעים כדמות שעירים. 43* משורר, מדקדק ופרשן בדור מעבר שבין מנחם בן סרוק ור' יונה אבן גנאת. 44 לא השתערו לפניהם כלפני שעירים. 45 המפילים אימה על רואיהם. ע"ד ובאימים יתהללו (ירמיה נ לח). 46 שדים מן שדר, ששודדים באימתם את הדעת מן האדם. 47 שיוכחו לדעת דרך נסיון שיש בהם ממשות איזושהי. 48 ולא במסורת האבות שפחדו פעם מהם. 49 שם פירש: כמו בסופה ובסערה, ואם הוא כתוב בשי"ן, כמו השירו ולא ידעתי (הושע ח ד) ורבים ככה. 50 שם פירש: הרעיד, כמו סמר מפחדך בשרי (תהלים קיט קכ). 51 ומסתבר, וקרוב להניח. 52 בכ"י פריס: שעה. ע"ד ה' בסופה ובשעה דרכו (נחום א ג). 53 בדרך כלל כותבים סערה בסמ"ך. 54 בצורה הדקדוקית, הפועל בכינוי ישיר במקום עקיף. שערום במובן שערו מהם. 55 אומר על אבי האומה צור, ועל אם האומה תחוללכם. כמו כאן על ה' שהוא אבינו ואמנו. 56 ממנו נולדו. 57 תמהים על שכתוב, שה' אומר: אני היום ילדתיך. שבו יחס לה' לידה. ושכחו שגם בפסוק שלנו דימיו כזה: ילדך, מחללך.

(טז) יקניאוהו בזרים. יקניאו אותו אלוה שהוא אל קנא באלהים זרים, ויכעיסוהו לאותו צור במעשה האלילים*.

(יז) יזבחו לשדים לא אלוה. אין בהם שום תועלת וכח אלהות*, ולא ידענם באלהים

כמלאכי⁴⁷ מעלה השכלים הנפרדים שנבראו מקדם מששת ימי בראשית או ביום שני⁴⁸ או ביום חמישי, אינם אלא חדשים מקרוב באו, כלומר נבראים חדשים הם נולדו מקרוב,

ואמר זה, לפי שמתים* כבני אדם ופרין ורבין כבני אדם, לא שערום, לא השתערו ולא

פחדו מהם⁴⁹. או יאמר: חדשים מקרוב באו, שלמדו⁵⁰ חכמה זה מחדש מן המצריים

שהיו בקיאין ורגילין בה, ועוד יש לפרש: יזבחו לשדים, לפי שמיני⁵¹ עבודה זרה הם

שלשה: האחד עבודת השכלים שעליו הוזהרנו: לא יהיה לך⁵², והשני עבודת הפסילים

להוריד בהם רוחניות מהכוכבים וממזלות שעליו הוזהרנו לא תעשה לך⁵³, והשלישי

עבודת השדים שעליה הוזהרנו: ואשר במים מתחת לארץ⁵³, שהם השדים שבתהום, לכך

יזהיר עתה בכאן במין השלישי הזה ואמר: יזבחו לשדים, ואמר, לא אלוה שאין בהם

כח אלהות ושולטנות כעין הכוכבים והמזלות שהם למעלה מהם, ואמר, אלהים לא ידעום,

כלומר אין צריך לומר שאין בהם כח אלהים שהוא הכח הראשון, שהרי לא ידעום ולא

עלתה השגתם לכך, אך הם חדשים מקרוב באו לא שערום אבותיכם, והם תרח ונחור

שהיו עובדי הפסילים, להמשיך ולהוריד בהם רוחניות הכוכבים והמזלות לא השתדלו

לעבוד עבודה זו, כי לא היתה חכמתם שפלה כל כך, וכל זה להרחיק העבודה הזאת מהם

שהיו נמשכים אחריה.

(יט) מכעס בניו ובנותיו. ירמוז על בית ראשון שעבדו שם עבודה זרה האנשים והנשים,

הוא שכתוב: השכחתם את רעות אבותיכם, ואת רעות נשיכם⁵⁴, וכתוב עוד: ויבא אותי

אל פתח בית ה'. והנה שם הנשים יושבות מבכות את התמוז⁵⁵, וזה טעם, בניו ובנותיו.

(כ) ויאמר אסתירה פני מהם. כבר הזכרתי בסדר בראשית⁵⁶ כי האמירה בהש"י ענינו

רצון או מחשבה, ולשון, אסתירה פני אסתיר* ה"א שהיא פני, וזה מבואר. בנים לא

אמוזו במ. על דרך הפשט, אמוז' שם התאר, והענין לומר אין בהם איש אמונים⁵⁷. ועל

דרך המדרש: בנים לא אמוזו במ, כלומר שאינן עונין אמן*, והוא* חסר וא"ו, ומכאן

רמז לגודל כח העונה אמן שהוא גדול יותר מן המברך⁵⁸. ועל דרך הקבלה⁵⁹: בנים לא

לה. י. 47 כמלאכי, בדפוס פיזרו: כמלאכי. בשאר ספרים כמו לפנינו. 48 עיין בדברי רבינו

בראשית א, ד. ד"ה ויבדל, ובמראה מקומות שם הערה 32. 49 כפירוש רש"י וראב"ע כאן.

50 שלמדו, כצ"ל ע"פ ד"ר. כס"ש: שלמדנו. 51 הענין מבואר בדברי רבינו בפרשת יתרו כ, ג, ומקורו בפירוש הרמב"ן שם. 52 שמות כ, ג. 53 שם ד. 54 ירמ"ו מד, ט. 55 יחזקאל

ה, יד. - כפירוש הרמב"ן כאן. 56 בראשית א, ג. 57 כפירוש רש"י וראב"ע. 58 ברכות

נג, ב. 59 מרומז ברמב"ן (עמ' תפח), ורבינו מרחיב את הביאור.

י. שהיו ישראל בסיני כמחול, ואמר "יבוננהו" בתורה.

(טז) במעשה האלילים. כפירוש ראב"ע ורמב"ן. ולהוציא מפירוש רש"י (ע"פ הספרי) שהתעבות שנאמרו כאן הם מעשים תעובים.

כגון משכב זכור וכשפים. והעיר על זה הרמב"ן דאין בשירה תוכחת אלא על עבודה זרה בלבד.

והוא גם המכוון בפירוש רבינו.

(יז) וכח אלהות. כלשון הרמב"ן (בויקרא יו, ז): והוא לשון הכתוב גם כן "לא אלוה",

כלו אמר לא כח וממשלה, כי אלקים לשון

אילות וכח, ואמר שאין בשדים אילות ושום כח ולכך אין צורך בהם. לפי שמתים.

לפי שהשדים מתים וכו' (חגיגה טז, א).

(כ) אסתיר וכו'. שאסלק שכינתי. כן מבואר הענין ברמב"ן כאן. שאינן עונים אמן.

כן נדרש בספרי כאן: רבי דוסתאי בן יהודה אומר אל תקרי לא אמוזו במ אלא לא אמן במ, שלא היו רוצים לענות אמן אחר הנביאים

בשעה שמברכים אותם. והוא. מלת "אמן" כתובה חסרה וא"ו בתורה, והוא רמז לדרשתם

הנ"ל.

שדי גם ויניקוהו יתברך דבש מסלע, הם תאנים ותמרים שהדבש נוטף מהם. וכן שמן וחמאת בקר וחלב צאן.

(יז) הנה עד כה יחסתי הדבר אליו יתברך, שמרכיבו ומאכילו תנובות שדי ומניקו דבש כו' וחמאת בקר כו', שאין אלו מותרות המהוללים ומחטיאים את האדם. ומי יתן היית מסתפק באלו כי לא תבעט. אך אם אלה תאכל עם חלב כרים ואלים בני בשן ועתודים שתהיה זולל וסובא, זולל בשר מינים ממינים שונים, וגם לא יסתפקו בכל מיני חטה, רק חלב כליות חטה ויקרא חלב כליות חטה אל סולת מנופה פעמים רבות מאד, שנמצא אוכל הפנימי יותר מהחטה הדומה לכליות שהוא הפנימי. ושמן שבכהמה שהם גלוסקאות יפיות. וגם תהיה בסובאי יין, כי ודם ענב תשתה חמר שלא תשתה רק היין אדום המשכר ומהולל יותר, שעליו מזהיר שלמה בחכמתו (משלי כג לא) אל תרא יין כי יתאדם. וגם לא תשתה אותו מהול במים רק תשתה חמר.

(טו) הנה על ידי רבות מותרות אלה, מה נמשך מזה, הלא הוא וישמן ישורון ויבעט, ולא שקשה עלי אכילתך ושתייתך, שמה שתשמן הוא הרע בעיני מצד עצמו, עם שהוא קלות ראש. אין זה העיקר, רק הנמשך ממנו קו לקו, כי כאשר שמנת ימשך שתעבה הכסוי שעל ראשך הוא מכסה עונותיך המבדילים ביניכם לבין אלהיכם. וזהו עבית מה שכשית ועדיין אינך עוזב את ה' לגמרי, ואני מדבר אתך לנוכח. אך אחרי כן ויטוש אלוה עשהו, ועוד מעט וינבל כו', כי יהיה חלילה בזוי בעיניו. ויעשו שהוא יתברך יבא להיות מקנא בזרים אצלו אשר המה הבל לפניו, שידבקו בהם כתועבות אשר תיעב ה' פסל כל תמונה בתועבות המאוסים יכעיסוהו ויזכחו לשדים.

(טז) או יאמר כי תחלה יקניאוהו בזרים הם שרים חצונים, ומזה יבואו להכעיסו בתועבות כאלה וכיוצא המתועבים גם לבני אדם, ואחר כך (יז) לשדים ואלהים לא ידעום שאותם האלהים לא ידעו את עובדיהם, ואיך יקבלו לאלוה את שאין צריך לומר שלא בראו ולא הטיב לו כי אם אפילו לא ידעו. ועוד טענה שנית והוא, חדשים מקרוב באו כי ראו נא פתיות עובדיהם, כי אלהים אלה חדשים

כי אדרבה בלתי טובים היו שם, עם כל זה על מה שהיה עתיד שימצאהו בארץ מדבר, על כן מאז היו במצרים שקועים בתרדמת משובה ומטומעים בשינת אולת העולם הזה כנשר יעיר קנו כו' שמעורר בכנפיו גוזליו טרם בואו עליהן. כן הוא יתברך בהיותם ישנים במצרים בתרדמת משובה שטופים בעבודה זרה, העירים על ידי משה, ועירה עליהם רוח ממרום להפך לבכם אליו, לקדש שם שמים בלקיחת הפסח שעל ידי כן על גוזליו ורחף וגם יפרוש כנפיו יקחהו. שהוא מאמר רבותינו ז"ל על פסוק (תהלים קז ג) ומארצות קבצם במדרש שוחר טוב (שם), כי היו ישראל מפוזרים בכל גבול מצרים, שהיה צריך זמן רב וקבצם בכנפי מלאכיו עם טפס ומקניהם אל רעמסס בשעה קלה. ואחרי כן מרעמסס סכותה מהלך ששה ימים שנשאום בכנפיהם מלאכי השרת, כמאמר ז"ל (מכילתא יתרו ב) על פסוק (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים, וזהו ישארו על אברתו.

(יב) ועוד כי ה' בדה בלי אמצעי ינחנו, ולא שהיה משפיע אל שרי המדבר לנהלם במקומו באמצעות שר המקום ההוא, כי אם ואין עמו אל נכר.

(יג) וכן יפליא לעשות בביאת הארץ, כי אין צריך לומר יושבי המישור, כי אם גם ירכיבהו על במתי ארץ הם הרים הגבוהים שבארץ ישראל. והוא כי אין בראשי ההרים הגבוהים מאד יוצאים תנובות שדי, כי שם הוא קשה מסלע, וגם אין הצלחת המטר שם כמקום המישור. אמר כי עם שארץ ישראל גבוה גם השרון מכל הארצות. ומה גם בבמותי הארץ במקומות הרמים שבה שמהרריה יוחצב נחשת. ועם כל זה משם יאכל תנובות שדי, אשר הם תנובות שבשדות אשר הם במישור. ואין זה אלא שירכיבהו ויתן שליטתו על במתי הארץ, להוציא השפע גם משם, וגם יניקוהו דבש מסלע קשה, וישמן גם ממקום שהוא חלמיש צור.

או יאמר ירכיבהו כרוכב על סוס שמנהיגו ומשתרר עליו, כן יהיה הוא על במתי ארץ שעל פיו תהיה הצמחתה וגשמייה וענייניה, כאשר ויאכל תנובות שדי שהם תבואות ודשאים וירקות ופירות הטובים. ועל אכילת תנובות

מקרוב, כי יעבדו בני ארבעים או עשרים שנה את עבודה זרה שנתחדשה זה עשר שנים שעובדיהם גדולים מהם, ואיך בראם מי שמציאותו אחרי הבראם כמה שנים. והנה האומות לא יאשמו כל כך, כי הלא יחזיקו מעשה אבותיהם בידיהם, אך ישראל איכה יעבדו את אשר לא שערום אבותיהם.

צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך (לב יח).
 הנה אמרו רבותינו ז"ל באיכה רבתי (פתיחתא י), כי בתחלה היו עובדים את השם יתברך, אך היו משתתפים עמו גם עבודת גילולים, אחרי כן עשו אלילים כמנין ימות השנה לעבוד את כל אחד יומו ולא הניחו אפילו יום אחד לה', וזה יאמר צור ילדך תשי כו'. ועל פי דרכנו נפרש מלת יקניאוהו בזרים, והוא כי תחלה היו עושים כמי שיש לו שתי נשים שמקנא אחת בחברתה, כן יקניאוהו בזרים שהיו עובדים עמו עבודת גילולים. ואמר עתה איך נמשכו לעוזבו לגמרי. והוא כי על ידי אשמתך זאת שעבדת עבודת גילולים עם ה', צור ילדך היא השכינה תשי, שלא נתת בהם כח להשפיע בך ויחסר לך שפע, כי אדרבא משפעת לזרים. ובראותך העדר שפע ממך והחצונים מושפעים בזה, נמשך לך כי דבקת בחצונים לגמרי ולא עבדת אותו גם עם האחרים. וזהו ותשכח אל מחוללך ולא שמת לבך אל זמן הבראך כי הוא בראך, והיה לך לומר כי אשר בראך יכול להשפיע בך עתה לולא פגמת בשורשך.

צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך (לב יח).
 הנה אמרו רבותינו ז"ל באיכה רבתי (פתיחתא י), כי בתחלה היו עובדים את השם יתברך, אך היו משתתפים עמו גם עבודת גילולים, אחרי כן עשו אלילים כמנין ימות השנה לעבוד את כל אחד יומו ולא הניחו אפילו יום אחד לה', וזה יאמר צור ילדך תשי כו'. ועל פי דרכנו נפרש מלת יקניאוהו בזרים, והוא כי תחלה היו עושים כמי שיש לו שתי נשים שמקנא אחת בחברתה, כן יקניאוהו בזרים שהיו עובדים עמו עבודת גילולים. ואמר עתה איך נמשכו לעוזבו לגמרי. והוא כי על ידי אשמתך זאת שעבדת עבודת גילולים עם ה', צור ילדך היא השכינה תשי, שלא נתת בהם כח להשפיע בך ויחסר לך שפע, כי אדרבא משפעת לזרים. ובראותך העדר שפע ממך והחצונים מושפעים בזה, נמשך לך כי דבקת בחצונים לגמרי ולא עבדת אותו גם עם האחרים. וזהו ותשכח אל מחוללך ולא שמת לבך אל זמן הבראך כי הוא בראך, והיה לך לומר כי אשר בראך יכול להשפיע בך עתה לולא פגמת בשורשך.

צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך (לב יח).
 הנה אמרו רבותינו ז"ל באיכה רבתי (פתיחתא י), כי בתחלה היו עובדים את השם יתברך, אך היו משתתפים עמו גם עבודת גילולים, אחרי כן עשו אלילים כמנין ימות השנה לעבוד את כל אחד יומו ולא הניחו אפילו יום אחד לה', וזה יאמר צור ילדך תשי כו'. ועל פי דרכנו נפרש מלת יקניאוהו בזרים, והוא כי תחלה היו עושים כמי שיש לו שתי נשים שמקנא אחת בחברתה, כן יקניאוהו בזרים שהיו עובדים עמו עבודת גילולים. ואמר עתה איך נמשכו לעוזבו לגמרי. והוא כי על ידי אשמתך זאת שעבדת עבודת גילולים עם ה', צור ילדך היא השכינה תשי, שלא נתת בהם כח להשפיע בך ויחסר לך שפע, כי אדרבא משפעת לזרים. ובראותך העדר שפע ממך והחצונים מושפעים בזה, נמשך לך כי דבקת בחצונים לגמרי ולא עבדת אותו גם עם האחרים. וזהו ותשכח אל מחוללך ולא שמת לבך אל זמן הבראך כי הוא בראך, והיה לך לומר כי אשר בראך יכול להשפיע בך עתה לולא פגמת בשורשך.

צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך (לב יח).
 הנה אמרו רבותינו ז"ל באיכה רבתי (פתיחתא י), כי בתחלה היו עובדים את השם יתברך, אך היו משתתפים עמו גם עבודת גילולים, אחרי כן עשו אלילים כמנין ימות השנה לעבוד את כל אחד יומו ולא הניחו אפילו יום אחד לה', וזה יאמר צור ילדך תשי כו'. ועל פי דרכנו נפרש מלת יקניאוהו בזרים, והוא כי תחלה היו עושים כמי שיש לו שתי נשים שמקנא אחת בחברתה, כן יקניאוהו בזרים שהיו עובדים עמו עבודת גילולים. ואמר עתה איך נמשכו לעוזבו לגמרי. והוא כי על ידי אשמתך זאת שעבדת עבודת גילולים עם ה', צור ילדך היא השכינה תשי, שלא נתת בהם כח להשפיע בך ויחסר לך שפע, כי אדרבא משפעת לזרים. ובראותך העדר שפע ממך והחצונים מושפעים בזה, נמשך לך כי דבקת בחצונים לגמרי ולא עבדת אותו גם עם האחרים. וזהו ותשכח אל מחוללך ולא שמת לבך אל זמן הבראך כי הוא בראך, והיה לך לומר כי אשר בראך יכול להשפיע בך עתה לולא פגמת בשורשך.

צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך (לב יח).
 הנה אמרו רבותינו ז"ל באיכה רבתי (פתיחתא י), כי בתחלה היו עובדים את השם יתברך, אך היו משתתפים עמו גם עבודת גילולים, אחרי כן עשו אלילים כמנין ימות השנה לעבוד את כל אחד יומו ולא הניחו אפילו יום אחד לה', וזה יאמר צור ילדך תשי כו'. ועל פי דרכנו נפרש מלת יקניאוהו בזרים, והוא כי תחלה היו עושים כמי שיש לו שתי נשים שמקנא אחת בחברתה, כן יקניאוהו בזרים שהיו עובדים עמו עבודת גילולים. ואמר עתה איך נמשכו לעוזבו לגמרי. והוא כי על ידי אשמתך זאת שעבדת עבודת גילולים עם ה', צור ילדך היא השכינה תשי, שלא נתת בהם כח להשפיע בך ויחסר לך שפע, כי אדרבא משפעת לזרים. ובראותך העדר שפע ממך והחצונים מושפעים בזה, נמשך לך כי דבקת בחצונים לגמרי ולא עבדת אותו גם עם האחרים. וזהו ותשכח אל מחוללך ולא שמת לבך אל זמן הבראך כי הוא בראך, והיה לך לומר כי אשר בראך יכול להשפיע בך עתה לולא פגמת בשורשך.

גם המה בחרו בדרכיהם. יקניאוהו בזרים בדברי זרות בדבר שהוא זר לדעת לקבלו, כמו שאמרו ז"ל (ילקוט רמז תקמ"ה) אילו היו עובדים לחמה ולבנה לכוכבים ומזלות דבר שיש לעולם צורך בהם לא היתה הקנאה כפולה, אבל הם עובדים לדבר שאפילו אומות העולם אינן מכירות אותו וכשרואים אותו אומרים צלם יהודי זה:

בתועבות יכעיסוהו. פירש רש"י ז"ל במשכב זכור ובכשפים שנאמר

בהם תועבה, אמרו חז"ל (שוחר טוב תהלים י"ח) רעישת ארץ על מה באה על משכב זכור, הוא מרעיש על דבר שאינו לו, לזה הארץ תרעד, זהו הכעס. יזבחו לשדים לא אלוה, שאין בהם שום צד אלהות כמו שאמרו ז"ל (חגיגה ט"ז). שיש בהם שלושה דברים כבני אדם, שפרים ורבים ומתים ואוכלים, זהו לא שערום אבותיכם. לא שיערו מהיכן בא להם האלהות, כל עוד שיש להם דמיון כבני אדם, אם כן הקדמונים שלא הניחו עבודה זרה שלא עבודה, עבודה זו של השדים לא יכלו לשער בה שום עבודה כדי לעובדם, זהו חדשים מקרוב באו, דרך זלזול לומר שאתם יותר זקנים וגדולים מהם, אם כן איך תעבדו למי שבא עתה מחדש:

דבר אחר צור ילדך תשי. זה אברהם שנאמר (ישעיה נ"א, א') הביטו אל צור חוצבתם, נתת בו תשות כח שיאמרו ראו בני מי הם אלו, אילו היו אבותיהם צדיקים לא יצאו בניהם כך, ותשכח אל מחוללך זו שרה שנאמר (שם) ואל שרה תחוללכם, שלא יתלו בי הרעות שאתם עושים, שיאמרו אילו היתה צדקת לא היתה יולדת לרשעים, אם כן אתם עושים שאתם מתישים כח האבות שלא יתפללו עליכם, ואתם מתישים זכותם שלא יעמוד לכם, ובעת צרותינו אין אנו נשענין אלא בזכות האבות ואומרים זכור לאברהם ליצחק ולישראל וגו':

שעמד בעשרה נסיונות. תנו לה עשרה דברים הללו, והם דם ענב, ולא אמר דם ענבים אלא דם ענב, לרמוז ליניקתם ממקום אחד:

ובחיי ז"ל כתב לרמוז על העתיד לבוא, כמו שאמרו חז"ל (כתובות ק"א:): עתיד אדם להביא ענב אחד ומניחה בצד ביתו ושותה ממנה כל השנה, ואמר חמר ולא יין, לרמוז על רמ"ח מצוות עשה שהן כולם מצד הרחמים ואז יתבטל הדין:

וישמך ישורון ויבעט. כתב בחיי ז"ל יקראו בשם זה דרך כבוד הוא מלשון אשורנו עיין שם, ויבעט לא אמר במי בעט, לומר שבעצמו בעט. שמנת עבית כשית. שמנת כנגד המן, שמנת מן שתו, עבית נגד השליו שהוא עב ושמן הרבה כמו שאמרו בגמרא (יומא ע"ה:): עוף פלוני שהיה ידוע להם כשהיו משימין אותו בתנור היה התנור מתמלא משמנו ואמרו שהוא אחד מששים בשליו, כשית הוא הכסות שנאמר (יחזקאל ט"ז, י') ואלבישך משי ואכסך רקמה ואעדך עדי ואנעלך תחש, והיו בכל יום באים רוחות מצפון ומתימן ומפיחים ומביאים ריח טוב מגן ערן ומבשמין לבושיהם, שנאמר (שיר השירים ד', ט"ז) עורי צפון ובואי תימן וגו'. ואומר (שם, י"א) וריח שלמותיך כריח לבנון, ואם תאמר אם הם היו מאוכלי המן שהוא מאכל המלאכים שנאמר (תהלים ע"ח, כ"ה) לחם אבירים אכל איש, איך בעטו והמן היה נכנס ברמ"ח איבריהם והיה מנקה כל חלודה שבגוף, לזה אמר שמנת עבית כשית, לומר אתה גרמת כשדיברו על המן שאמרו בלחם הקלוקל נתקלקל ונעשה עב שהיה רוחני, והרוחניות שבו נכסה מהם, זהו עבית כשית, כלומר אתה גרמת, ויטוש, הרוחני שעשה אלוה והלכו אחר השומן והנבול, ולה' היה הנבול, זהו וינבל צור ישועתו, שלה' נבלו,

בנים ומשחיתם צידים ללמדם ספרי מינים ודברים עמאים כדי שאם יגדל לא תמנח הקדושה מקום לחול על מקום העינופת, והיינו שיחת לו לא בניו מומם.

שחת לו לא בניו מומם. [עיין להלן עמוד קס"ג א', ד"ה וי"ל עוד].

הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך. [עיין לעיל (לר"ה) עמוד קנ"ד א', ד"ה הקלר].

*וישמך ישורון. ר"ל שכלכו בישר צעניכם לפי שכלם לא עפ"י קבלה שאל אביך אלא עפ"י הישר צעניו. וינצל נור ישועתו, פירש"י אחוריהם אל היכל ה', כונתם ה' על פי שכלם אין כבודו להשגיח צתחתנים, ועצב השגחת העולם למשמשו בגון השמש, ולריכים להשתחוות קדמה לשמש ולא להראות אחוריהם לשמש שהוא ציון לשמש, אך להיכל ה' שהוא גדול ומחולל ואם יסתר איש במסתרים וגו' מה לו וגו' בהראות אחוריו או פניו, זו ה' כונתם עפ"י יושר שכלם שלא עפ"י קבלה זקנך ויאמרו לך, כי כתיב בתורה [לעיל כ"ג ע"ן] ולא יראה בך ערות דבר ושצ מחריך, ועל כן וכבית את לאתך, אך לא האמינו שיהי צב ציוי או הביפוך כבוד ה', כי לא ישגיח ואין כבודו צכך.

יזבחו לשדים לא אלוה וגו' לא שערס אבותיכם. [עיין לעיל ריש פרשה ראה ד"ה אשר לא ידעתם].

*חדשים מקרוב צאו וגו'. לנו יודעים ורואים הדורות מתמעטים צענין ידיעת התורה ויראת שמים, וכל אדם מהירא שצניו לא יהיו כמותו וכן זרעו וזרע זרעו, אבל זה לא עלה על הדעת לקפוץ כ"כ שיהיה האב לדיק וישר מלא צש"ם ופוסקים וצנו מומר ומחלל שבת, זה חדשים מקרוב צאו לא שערס אבותיכם (ד).

וירא ה' וינאץ מכתם בניו וצנתו ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם. ידוע כי בן סורר ומורה נהרג ע"ש סופו, ירדה תורה לסוף דעתו שיהא עומד ומלסעם הצריות [סנהדרין ע"ב ע"א]. ג"ל צודאי איכא הרבה מלסעמים הצריות ועושי רשע, והקב"ה דגם ושופטם. אך הקושיא הא הידיעה מכחיש את הצחירה [ועל זה]

ת"ח ... כיוצא בו ליראי אלקים וחסידים, ואם תראה שפוסק בדור רביעי יראי השמים וחסידים בידוע שהתחתנו במי שאין דינם להתחתן בגון שאינו יר"ש וחסיד ולפיכך איתו הדור כך. ובשער יוסף לדרשות ל"א ב' כתב: דאולי מלשון "להיות צמתם" ו"אותו הדור", דייק מרן דסופו לחזור. (ד) וכ"כ בחת"ס עה"ת כאן, ועצו"ש.

אקדים ואומר כי כללל כילו חז"ל [צ"מ פ"ה ע"א] לא ימוש מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם, התורה מחזרת על אכסניא שלה, ונראה משו"ה סמך הקב"ה ולא העיל מלות היגוך מדברי קבלה (כזר כ"ט ע"ה), ולא עוד אלא קטן אוכל נבלות אין צ"ד מלווין להפרישו (יצמות קי"ד ע"ה) כמצואר צסוגיא ופוסקים שאנו עוסקים בה, כי סמך הקב"ה כי חוט המשולש בני אצרכם יחק ויעקצ הצל נחלתו אין לריך היגוך וזירות, ולכשיגיעו לכלל מלות ממילא התורה תחזור אל אכסניא שלה. ונראה שזה מרומז צר"ה ומל ד' אלקין אית לצבך ו"את לצב זרעך (לעיל ל' ו'), ואקדים כי כל מקום דכתיב לא וקרי לו הפי שאין לו עכשו ויהי לו קודם לכן, כמו אשר לו חומה צפ"ק דמגילה (ג' ע"ב), או שאין לו עכשו ועתיד לגדל אחר זמן, כמו אשר לו כרעים ממעל לגוליו כדחיתא פי' אלו ערפות (ס"ה ע"ה), וא"כ ילדי בני ישראל מתוארים לו לא, כי אעפ"י שאין לו עכשו היה לו קודם לכן קדושה אצות, ועתיד לגדל אחר זמן כי תחזור על אכסניא, והיינו ר"ה אית לצבך ו"את לצב זרעך, ודוד המלך ע"ה צילדותו היה נדחה מהשגחת בית אציו עליו כידוע צמד"ש יב), ומאליו נתקדש, ע"כ אמר כי אצו ואמי עצבתי (תהלים כ"ז י'), ע"כ אמר שוב לוי"ל"ה האמנתי לראות צטוב ה'.

ונמצא כהוב צספר חסידים (ג) אם לפעמים על ידי שאינו בגון פסקה תורה מחוט המשולש מ"מ סופו לחזור צדור השני. והנה יהודה משולש ומרובצ בקדושה וי"ל ממנו ער רע צעניו ה' ע"י חיתון צה שוב הכנענית כמ"ש הרא"ע [צראשית מ"ו י'], וזה צרשטו נמאס צעניו מעשה אצות הקדושים, וחשש אם יוליד בניו אפילו לא יחנכם ולא יפרישם מאיסורא מכל מקום סופם לחזור לצרשם הקדוש, וזה היה רע צעניו ע"כ השחית זרעו. נמלא דברים אלו קאי גם אער צכור יהודה כי לא לו יהיה הצרע, כי זרעו יהיה צצחינת לא לו, שאין לו עכשו אבל היה לו קודם לכן, ואין לו עכשו ועתיד לגדל לאחר זמן, ע"כ השחית. אמנם יש עוד רע מחא מי שלא השחית זרעו, והוליד

(ב) עיין ילקוט המכירי עה"פ אבן מאסו הבונים תהלים קי"ח כ"ב.
(ג) שם באות קנ"ו כתב: "ואם תראה שלשה דורות ולמעלה זאח"ז כולם ת"ח ואח"כ זרעם ע"ה, לא תאמר דברי חכמים בטלים שאמרו לא ימוש מפיד ומפי זרעך וגו' שוב התורה לא יפסוק מהם, שהרי נתחתנו במשפחה שאין דינם להיות עמהם

ולא יתכן לזן להשליך פאר חזיו מעליו באצלו או בקאפו ומכ"ש בהכנסו לעבודת חזיו כי צם יתפאר. — ואחז"ל [מגילה כ"ט.] כל המתגאה הוא בעל מוס, וא"כ יחשב זה המשחית זקנו כענוותן ויהי תם ולא בעל מוס, ואין לך מוס גדול מזה שמראה שאינו בנו של הקצ"ה, וזהו שיחת לו זקנו ופאת ראשו לא בניו, והוא מומס, ולא תמימים כ"א מומס כנ"ל. [תק"ף.] שחת לו לא בניו מומס דור עקש ופתלתול, יש לפרש דהנה ההיפך מאל הוא ל"א, אל הוא בעל הכחות כולם, ול"א הוא ההיפוך והקצ"ה קרה ליעקב אל ושם ישראל? ישר אל וההיפוך מזה ל"א ישר והוא עקום עיקש ופתלתול, וישראל שיחתו דרכם ועשו מאל לא ע"ד הם קנאוני זל"א אל, ומ"מ אין בזה גנאי לישראל סבה שהוא ח"ו לא נתעקש ונתפתל אלא בניו הנקראים בני ישראל הם נקראים דור עיקש ופתלתול, והיינו שיחת לו ל"א ששיחתו לעלמס את אל ועשאוהו לא, ואין המוס בישראל סבה יעקב חזינו ע"ה כ"א בניו מומס שנקראי דור עיקש ופתלתול, אבל ישראל עלמו הוא ישר אל [תק"ג.] בהנחל עליון גויס וגוי יצג גבלות עמים למספר בני ישראל, ר"ל שלא צרר האומות מישראל שיחי פסולת ח"ו בישראל אלא יצג העמים כדי לספור ז"י מלשון ספיר, ואמר כי חלק הי עמו וא"כ ע"כ הם חבל נחלתו ר"ל דבקים בו כי א"א להפרד חלק ממי שהוא בלתי בעל תכלית. ימלאהו בארץ ר"ל הקצ"ה המליא הגשמה החשובה הנזכרת בגוף עבור המתואר מדבר וישיומן בצחי הגשמה. יסובצנהו ר"ל לא די שהיא ממלאת כל הגוף כי גם היא מקיפו מבחוץ כי לא תקום במקום [אחד], ויצוננהו ר"ל גם הגוף העבור חלק לו הקצ"ה ציונה שלא יהי מסכו מזדיל כ"כ צינו למושכלות. ילרנהו כאישון עינו, ליייר בו לורת אישון עין המציה כל הלוות מן החוץ אליו וגם רואה בהם, ה"ג כמים פנים אל הפנים כך ידובקו נשמותיהן של ישראל זה בזה וכולם באלקים חיים — וזה וראה פלא כי ירכבו על צמתי ארץ, הרכיב את הגשמה על צמתי ארץ ויניקהו דצט ושמן ותנובות שדי ר"ל שגם המאכלים מבחוץ העצים והגסים מקבלים שלימות, דצ"ש דעה ציונה ש"כל ושמן ידוע פרשתי לעיל צסמוך. [גופם צדח"ס כרך א' דף ל"ג עור ד' ד"ה ויאמר].

ועד"ז אפרש בכור שורו הדר לו ר"ל שאוכל צער שור ומספך להדר שהוא אחרוג המרמז על הדיק וגם דר באילנו משנה לשנה ר"ל עומד בצדק, וקרני רא"ס ר"ת רצו אילופו מיודעו ר"ל עוד ממשיך אחרים לעבודת ה', ועוד בהם עמים יגנה כי ע"י שמחת מלות החג באכילה לשמה מה נעמת צתענוגים וע"ז האומות כלים והולכי כפרי החג. וזהו [יואל צ"י] ואכלתם אכול ושבעו והללתם את ה' אלקיכם

אשר עשה עמכם להפליא ר"ל זה פלא שיאכל אדם וישבע ויהי יכול לכלל את ה' ולא יעצבו מעצב, אשר עשה עמכם להפליא ר"ל הפריש והצדיל אתכם מן העמים ולא צהיפוך להצדיל העמים מהם והוא מטעם הנ"ל שלא תשאר בהם שום פסולת, וזהו ולא יבשו עמי לעולם ר"ל בעולם העליון כי לא יהי בהם פסולת כלל, ואמר וידעתם כי בקרב ישראל ר"ל נשמת שדי בקרבם כנ"ל יסובצנהו יצוננהו, ואני ה' אלקיכם ואין עוד ר"ל לא נשאר בהם שום פסולת רק כולו קודש, או אמר אין עוד לשון, כי לא על איש ישים עוד [איוצ ל"ד כ"ג] שהוא לשון מותרת, ר"ל אין כאן מותרת כי האכילה של שמחה הכל מתוקן לשם ה' לשמחת מלוה. [תקס"ג.]

ירכבהו על צמתי ארץ ויאכל תנובות שדי וגוי וישמן ישרון ויבעט, יאמר נח כי אחר שהקצ"ה נלרס כאישון עינו וכנשר רחף עליהם וחי צדד ינחנו פי יהי נח עתה מהראוי שלא יאחר בהם שום לכלוכית גשמי וחי ינחם צדד צתענוגי עה"צ כמרע"ה לחם לא חבל ומים לא שחה ואין בזה תימה כלל ואין עמו אל נכר הוא סערה דס"ס משיגי הגוף והעה"ז, הי מהראוי שלא ישיגם זה כלל, אלא שלא ראה הקצ"ה שיכיו מלאכי השרת כי לא ניתנה תורה אלא לבני אדם, על כן על דרך ניסוי עשה הקצ"ה שצבל זאת לא נתבעל הרכבתם וישארו על אנושותם, והרי צשעת קבלת התורה באמת פרהה נשמתם כי רתה להדבק באור עליון מצלי השאיר צגווי גשמי והקצ"ה החזירה להם, והרכיב אור העליון שבהם עם מאכלי העה"ז. וזהו אחר שאמר יקחהו ישאבו על אצרתו, אמר מהראוי שהוי ית"ש צדד ינחנו להחיותם רק מתענוגי עה"צ, ומצלי שיחי עמם לירוף אל נכר שהם תענוגי הגשמי, ומ"מ ירכבו על צמתי ארץ הרכיבם הקצ"ה עם מעצו האדמה והאכילם תנובות שדי ודצט מסלע הוא היל"ה נקרא כן וכן חלמים לור כדי שתשאר אנושם ע"ד נס ופלא, וא"כ הי מהראוי שצבל יוס תתרוץ הגשמה ללאח ולאור באור עליון ולא יאצה לאכול ולשחות כ"א עפ"י ההכרח הגמור ככל הדברים אשר המה מוכרחים נגד עצמם, ובאמת נהפוך הוא כי וישמן ישרון ויבעט. [תקס"ב.]

חדשים מקרוב צאו לא שערום אצותיכם, יש לפרש כך כי האצות דואגים ופוחדים שלא יתקלקלו צניהם אחריהם צקלקול הדורות, אך כל זה **בהדרגה** אבל שיפלו מאיגרא רמה לצירא עמיקתא כאשר אנו רואים שיחי האצ לדיק תמים מדקדק על איסור קל וזריו צמלות ויעמדו בניו אחריו פוקרים וכופרים זה חדשים מקרוב אשר לא שערום אצותיכם לא עמדו שערותיכם לדאג על זה שמה יהיו צניהם כך וכך כי למדרגה שפלה כזו לא עלתה צמתצתם, ואלו היה צין האצ הדיק לזן הרשע הזה איזה

דורות ציונים וכו' יורדים בהדרגה אחת לאחת לא היה זה חדוש כל כך, אך החדשים מקרוב צאו כלי הפסק כלל ציון הלדיק בגדול לרשע העריץ וזה לא שערסם אצותיכם. [תקס"ח].

ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה צנים לא אמן צם. הנה אמרתי רמז כי אספליית היותר עוצה לישראל הוא הקטרת והסם היותר טוב שצו הוא המר, ולכן נמשל מעלתו לע"ל מור וקליעות כל בגדותיך [תהלים מ"ב] מלכד מה שיש בו עוד בחיבת ר"ם כצר בארנובו צמקום אחר, משא"כ בהפך מכל זה הוא היות, אעפ"י שיש שותבו ועוז לו מ"מ סתמו הוא רע וכצר רבים שחו לימא ועוד רבים ישחו לא לימא [כתובות ח':] והוא קפח עשרת השבועים וי"ו ווין נאמרו עליו * כי י"ו ווין גמטריא ל"ו כמו ע"ז ***) וסתמו ר"ת וי"ן ישחו ויין נסיכס, זה הפך שלו ניי"ו ר"ת גדחי ישראל יכנס. והנה כי דור גמטרי ר"מ והוא עוצ אוחיות מ"ר, אך אם נהפך אוחיות כי דור יהי רודיק ונעשה מקפ כפופה כפ פשוטה שגמטרי שלה ת"ק אזי יעלה רודי"ך גמטרי תשי"ך כמו וי"ן. נמלא כי מעוז שצטובים עשו רע שצבעים. [תקס"ח].

פן ינכרו לרימו וגו'. עיי' צרמצי"ן [ל"ב מ'] שלא מאהבת ה' כ"א משנאחו וחורתו רודים צנו ע"כ ינקס ה' מהם. וזהו פי הפסוק צקרוז עלי מרעים לאכול את צשרי לרי ואויבי לי המה כשלו ונפלו פי צאשר הם אוכלי צשרי רק משום שהם לרי ואויבי לא לאהבת ה', על כן המה כשלו ונפלו ואנחנו נקום צעבה"י. [תקג"ד—נ"ח].

לך חכמו ישכילו זאת יצינו לאחריהם וגו' ואויבינו פלילים, יליד עוצה צהנכי קרא וציותר מה שמסוים ואויבינו פלילים, מה לשון פלילים דצעלמא דרשי מיני שפושא פלילות עם קונו ומתרעם על מדותיו ית"ש [סנהדרין פ"ב:], ומאי שייטי הכא. וי"ל צהקדם ליישצ קי חוס' ****) צמס' מ"ק [ע"ז:]: דאמרי דהע"ה ה' מתאנה על מאתים שנאמר איבה ירדוף אחד אלף, והקשו הרי הווא צאוי"כ כתיב אצל צישראל לא כתיב צצרכותיכם אלא ורדפו מכס חמשה מאה, ולפע"ד ליישצ, ציישוצ גם לשון מכס, ורדפו מכס מיותר, עכ"ל דקרא לא מיירי אלא מצרכותיבן של ישראל שאם ירדפו הם את אוי"כ גם שאותן אוי"כ יהיו ממקיימי מצות שלהם עכ"ל ע"מ צמשהו אתם רודפים אותם יגרום זכותכם כ"כ שירדפו ה' מאה

זה יהי מכס צצכותכם לא מעונש הנרדפים, אך כשגם הנרדפים רחיים לעונש מה לא דצר הכחוצ שם, וזה נלמד מפסוקים שלפנינו שישראל שאין עושים רצונו של מקום ח"ו נרדפים כ"כ עד שירדוף אחד אלף ח"כ מכ"ש ישראל הרודף אותם והם אין עושין רצונו של מקום, ועל זה ה" דהע"ה מתאנה על מאתים שברי גוים בהמה לא עשו רצונו של מקום ומדוע לא עורר חניתו רק על שמנה מאות חלל, וילא צ"ק רק צדצר אורי החתי פי נכי שהגוים ההמה רחיים היו לפול אלף ע"י רודף אחד מ"מ לא זכה הוא לראות כ"כ נקמה צשונאיו כדי שיקבל ע"ז קנת עונש ממה שחטא צדצר אורי החתי — אמנם מקרא שלפנינו מיירי צאוי"כ הרודפים ישראל שחייבו רדיפה ואין מונע רשעם של אוי"ה כי אדרבא הקצ"ה עושה לאומות ההמה נחת רוח צעה"ז להצדיקם אשר ישלט האדם צאדם לרע לו וכדכתיב עוצ כעם משחוק, כמו שדרשו חז"ל צפי צמה מדליקין — וצוה ח"ש מה שקשה וכי כך הוא החשבון אי ירדוף אלף ושנים רצבה ולכאורה לא שייך כאן תי' רש"י פי צחקתי דחינו דומה רבים העושים מלוה דהא צגוים קאי קרא, והח"ש דמ"מ הקצ"ה עושה להם נחת רוח על מעט דצרים עוצים שפעו צעה"ז, ולכן שנים יש להם יותר זכות מה וכ"ל, וזהו שאמר יצינו לאחריהם של עולם שיהיו עדי אוצד, כי איבה ירדוף אי אלף ושנים יניסו רצבה יותר מה שהיה צצרכותינו, ועוד וכי כך הוא החשבון אע"כ לשלם שבר אוי"ה צעה"ז ואחריה רשעים נכרתה, ואין לומר דלמא עשו שום מלוה מאותן שיותר לנסות הקצ"ה לשלם שחרם צעה"ז כדכתיב צחנוני נא צזאת ולעולם שארי מצות שחרם לפון לעה"צ, ז"ל שהרי צאוי"ה אין הדין כן כמבואר פ"ק דר"ה [ד']. משום שמתרעם על מדותיו ית"ש. ע"ש, וזהו כי לא כלורנו לורם פי כי צארפן שהוא ית"ש לורנו צאותו האופן חינו לורם של אוי"ה כי נשתנה דינס שאסור להם לנסות, שהרי חויצינו פלילים עושים פלילות עם קונס להתרעם על מדותיו ית"ש וק"ל. [תקס"ח].

אשר חלב זבחימו יאכלו ישחו ויין נסיכס וגו' יהי עליכם סתרה, אחז"ל [גיטין נ"ע.] מימות משה ועד רבי לא מלינו תורה וגדולה צמקים אחד ומימות רבי עד רצ אשו, ומה רלו צזה מה מעליותה שחבה בגדולה עם התורה צמקום אחד, ו"ל הנה הקצנות צזמן הזה הם תורת עולה נמלא הת"ח

ש צ ר

*) בילקוט ראובני ר"פ צו בשם הזהר אין צו אלא ע"ז.
 **) צי' תוס' במס' סוטה דף י"א צ"א ד"ה ולעולם, ועי' בעין יעקב במס' מ"ק שם מ"ש ברש"י ובמהרש"א ובעין יעקב ע"ש.

*) במס' סנהדרין דף ע' צ"א אמרי י"ג ויין נאמרו ביין, ובבב"ד ל"ו ד' אומר שכל פרשת היין כתיב בה ויין י"ד פעמים, ובמדרש אגדה איתא, וששה עשר ויין נאמרו בזו הפרשה, ועי' במדרש משלי פכ"ג.